

Punktem wyjścia dla dalszych rozważań teoretycznych jest próba odpowiedzi na pytanie, gdzie należy szukać tradycyjnej legitymizacji demokratycznej i czy w ogóle można mówić o tak rozumianym uprawomocnieniu w kontekście ponadnarodowym. Właściwą podstawą prawną dla tych poszukiwań jest art. 10 ust. 1 TUE, w którym *explicite* stwierdzono, że “podstawą funkcjonowania Unii jest demokracja przedstawicielska”. Przy czym tę demokrację przedstawicielską należy w Unii rozumieć inaczej niż w porządkach krajowych. Demokracja bezpośrednia – może być zdaniem Cezarego Mika, stosowana “w tak wielkim organizmie (...) tylko incydentalnie”: w przypadku wyborów do Parlamentu Europejskiego, czy w przypadku europejskiej inicjatywy obywatelskiej (art. 11(4) TEU)¹. Znaczenie demokracji przedstawicielskiej zostało określone w art. 10 ust. 2 TUE. Demokracja ma w ramach struktur unijnych charakter dualistyczny². Po pierwsze mowa jest o bezpośredniej reprezentacji obywateli w Parlamencie Europejskim. Tę legitymację wzmacnia szczególne zabezpieczenie, charakterystyczne dla organizacji międzynarodowych. Po drugie, jest bowiem mowa o reprezentacji państw członkowskich (pośrednia legitymacja demokratyczna). Są one reprezentowane w Radzie Europejskiej przez szefów państw lub rządów, a w Radzie przez członków rządów. Ci państwowi reprezentanci odpowiadają demokratycznie przed parlamentami narodowymi albo przed swoimi obywatelami³.

Mimo klarownych zapisów traktatowych problem deficytu demokracji w Unii Europejskiej rozumianej przede wszystkim jak brak legitymizacji demokratycznej dla działań jej organów i instytucji aktywnych w wielopoziomowym systemie zarządzania jest szeroko dyskutowany w literaturze prawniczej i politologicznej od kilkadziesiąt lat⁴. Oznaczać ma to w uproszczeniu m.in., że Parlament Europejski i parlamenty narodowe, jako ciała mające legitymację od wyborców, czyli tradycyjny mandat demokratyczny, nie mają wystarczającego wpływu na unijny proces decyzyjny⁵.

¹ C. Mik, ‘Umocnienie legitymacji demokratycznej Unii Europejskiej’, w: J. Barcz (ed.), *Traktat z Lizbony. Główne reformy ustrojowe Unii Europejskiej*, Warszawa 2008, s. 104.

² *Ibid.*, s. 103; Görisch, *Demokratische Verwaltung*, s. 340; Groß, *Die Legitimation*, s. 80.

³ Por. M. Ruffert, ‘Was ist Democratic Governance?’, w: S. Botzem et al. (ed.), *Governance als Prozess. Koordinationsformen im Wandel*, Baden-Baden 2009, s. 62 i n.

⁴ Szerzej: Moravcsik, ‘In Defense’, s. 603 i n.; A. Føllesdal, S. Hix, ‘Why There is a Democratic Deficit in the EU: A Response to Majone and Moravcsik’, *Journal of Common Markets Studies*, Vol. 44, No. 3, 2006, s. 534 i n.; W. Jedlecka, *Legitymizacja prawa Unii Europejskiej. Legitymizacja demokratyczna czy cywilizacyjna?*, Łódź 2014, s. 102 i n.; A. Føllesdal, ‘Democracy and the European Union: Challenges’, w: A. Føllesdal, P. Kosłowski (ed.), *Democracy and the European Union*, Berlin 1997, s. 2 i n.

⁵ J.M. Fiszer, ‘Czy państwo demokratyczne może być wzorem dla przyszłej Unii Europejskiej’, *Mysł Ekonomiczna i Polityczna*, Vol. 44, No. 1, 2014, s. 104.